

महाराष्ट्र - खनिज संपत्ती

मुख्य क्षेत्र → ① पूर्व विदर्भ ⇒ चंद्रपूर, गडचिरोली, भंडारा, गोंदिया, नागपूर, यवतमाळ
② कोकण व दक्षिण महाराष्ट्र ⇒ सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, रायगड, पालघाट, गणेश व कोल्हापूर

① मंगनिज ⇒ साठ 161 दशलक्ष टन - भारताने - पैकी 40% एकट्या महाराष्ट्रात.
प्रमुख साठे ⇒ भंडारा, नागपूर, सिंधुदुर्ग.

भंडारा व गोंदिया ⇒ गोंडाईट मासेच्या स्विकारी निगडिन - त्यामध्ये
सिलोमिलोस हे मुख्य खनिज आढळते.
प्रमुख साठे नुमसर तालुक्यात.

नागपूर ⇒ सावनेर तालुक्यात - खापा गावापासून रामटेक पर्यंत.
सावनेर - रामटेक पट्टा.
उत्पादन - उघड्या खाणीमधून.
निम्न प्रतीचे खनिज जिलाई पोलाद कारखान्यास जाणे.

सिंधुदुर्ग ⇒ खावंतवाडी व वैंगुली पार्लराने - जांभ्रा खडकाने.
धातुपासण - लक्ष्या क्षेत्रीया.

② लोहखनिज ⇒ भारतातसाठ = 1346 कोटी टन - 20% लोहखनिज राज्यात.
चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया, नागपूर, सिंधुदुर्ग.
लोहखनिज धारवाडी संघच्या स्विकारी निगडिन → हेमेटाईट

विदर्भ - टॅकोसाईट व जांभ्रा खडकाने → आढळते.

पूर्व विदर्भ ⇒ गडचिरोली - सुरजागड भागात चांगल्या प्रतीचे साठे. - 275 दशलक्ष टन साठे.
तसेच आमरागड, देऊळगाव इ.

चंद्रपूर ⇒ चिभूर तसेच ब्रह्मपूरी तालुका.

गोंदिया ⇒ आठनेजव्य खडकाने लोहखनिज
गोरेगाव तालुका → आंबेसलाव व खुलीपार - मॅग्नेटाईट प्रकारचे साठे.

सिंधुदुर्ग ⇒ वैंगुली तालुक्यात →
रेडी नजीक बुक्या टेकड्यात मोठे खनिज साठे.
रेडी व बांधा या भागात - धारवाडी संघानील स्विकारणे हेमेटाईट प्रकार

कोल्हापूर ⇒ शाहुवाडी व राधानगरी तालुक्यात.

वॉक्ससाईट

- जागा रकडकान साठे असतात. -
80% वॉक्ससाईट अल्युमिनियम निर्मितीसाठी.
2% वॉक्ससाईट उत्पादन करतात.
=> कोल्हापूर, रत्नागिरी, विंधुदुर्ग, रायगड, ठाणे, पालघर, सांगली व सातारा.
=> जागा रकडकान्या प्रदेशात.

- कोल्हापूर** => शाहुवाडी, राघावगढी, चंद्रगड - वेळगाव येथील अल्युमिनियम कारखान्यात.
- रायगड** => मुकुड, रोय, खिचवडी - अल्युमिनियमचे प्रमाण 84 ते 92%
- ठाणे व पालघर** => स्पायलेट वेट व तुंगार टेकड्या. - कनिष्ठ प्रतिके.
- विंधुदुर्ग** => आंबोली घाटच्या परिसरात.
- रत्नागिरी** => दापोली व मंडणगड
- सातारा, सांगली** => अल्प प्रमाणात.

अधारी खनिजे

क्रोमाईट => - धारू उद्योग, किमती रकड्याचे प्रक्रिया करणारे उद्योग, रसायन उद्योगात वापर.
=> भारतातील एकूण साठ्यांपैकी 10% साठे राज्यात.
=> भंडारा, गोंदिया, विंधुदुर्ग व रत्नागिरी, नागपूर
माँमी कणकवली टाका

चुंबकचुंब

=> चुंबकाचा मुख्यतः पयः
=> राज्यात देशाच्या 9% साठे तर 2% उत्पादन.
=> थपतमाळ, गंडचिरोली, चंद्रपूर - विंधुदुर्ग रकडकान.
=> नागपूर, नांदेड, मुळ, नंदूरवार, पुणे, नगर, सांगली, विंधुदुर्ग, रत्नागिरी, सातारा.
चंद्रपूर => वारिके कर्णाचा आणि कड्या रंगाचा चुंबकचुंब - यथेष्ट ताळक्यात.
अंदाजे साठे => 1026 दशलक्ष टन.
थपतमाळ => सर्वाधिक साठे => 2900 दशलक्ष टन.
नांदेड => 3 दशलक्ष टन साठे.

डोलेमाईट

= 90% उत्पादन पोलिमिनितीसाठी उरलेले खनिज कारखान्यात.
=> विंधुदुर्ग प्रकारच्या रकडकासोबत डोलेमाईट युक्त चुंबकचुंब साठे.
थपतमाळ, चंद्रपूर व गंडचिरोली जिल्ह्यात. तसेच सोंसर प्रस्तर समुहाची निगडीत असलेले डोलेमाईट साठे नागपूर जिल्ह्यात - एकूण साठ्याच्या 1% यज्ञात.

कायनाईट व सिलिमनाईट

- ⇒ हिमांचल प्रदेश पाठ्याच्या उद्योजात, कचलामान, रक्षाथन उद्योग, सिमेंट उद्योग, वीज उपकरणे इ.
- ⇒ एकूण उत्पादनापैकी 95% महाराष्ट्रात -
- ⇒ भंडारा, गोंदिया जिल्ह्यात.

⇒ दगडी कोळसा → उर्जा लागवट कंपनी.

⇒ पूर्व विदर्भ - नागपूर, चंद्रपूर, गडचिरोली, यवतमाळ जिल्ह्यात.

⇒ गोंडवणी संघाच्या व दामुदा मालेनीकर वाराकार समुदायांनीही खडकात

⇒ दगडी कोळशापासून वीज निर्मिती करणारी औद्योगिक वीज केंद्रे.

① कोकण → चोला - चाणे - उल्हास नदीच्या खाडीजवळ
→ तुर्भे

② प. महाराष्ट्र → एकलहरे - नाशिक

③ तानादेश → फेकरी - भुसावळ - जळगाव

④ मराठवाडा → परळी - बीड

⑤ विदर्भ → पान औद्योगिक विद्युत केंद्र.

① पारस → अकोला

② कोरडी → नागपूर

③ वापरलेला → नागपूर

④ दुर्गापूर व कल्याणपूर → चंद्रपूर

⇒ अश्रक - गडचिरोली

⇒ इल्मनाईट - रत्नागिरी

⇒ वेशईट - चंद्रपूर

⇒ गारगोचे - विंधुदुर्ग

⇒ सिलिका - विंधुदुर्ग / रत्नागिरी.

⇒ अॅस्बेस्टॉस - पुणे व अहमदाबाद

⇒ जिप्सम - पुणे / विंधुदुर्ग

⇒ चीनी मानी - रत्नागिरी, कोल्हापूर.

— आर्थिक पाहणी अख्यार - 2017-18.

* उत्पादनक्षम खनिज लागू ⇒ 45 हजार चौ. कि.मी.

* एकूण औद्योगिक क्षेत्राच्या ⇒ 95%

* वन 2096-90 - प्रमुख खनिजांच्या 958 खाणी.

— उत्खनन केलेल्या खनिजांचे मूल्य ⇒ 1023 कोटी

पैकी कोळशाचे मूल्य ⇒ 6858 कोटी (65.5%)